

י' א ב ג מ' פ"ז מהל'
ממנו עינים הל' ג ד
סמג עין קספ טו"ע י"ד
סמ"ק רג סעף א':
יח ד (טו"ע) י"ד שם
סעף ד':
י"ב ה ו מ"י שם הלכה ט
סמג שם טו"ע שם
סמ"ק רג סעף ט':
ב ד מ"י שם טו"ע שם
סעף י':
כא ח מ"י פ"י שם הל'
ט סמג שם טו"ע
י"ד ט' רמב"ם סעף ח':
כב ט טו"ע שם סעף
א הנהגה':
כג י מ"י שם הלכה י'
טו"ע שם סעף ט':

תוספות ר"ד

שחייב במצות דייקא נמי
דקתני להחיות אלמא אינו
קודם אלא במקום שאין לו
חיות במקום אחרת אבל
במקום שיכול לחיות האשה
קודמת: ת"ר יתום ויתומה
שכאו להנשא משיאים
את היתומה ואח"כ היתום
מפני שבשעת של אשה
מרוכה משל איש ת"ר
יתום שבא לישא שוכרים
לו בית ומציעים לו מטה
וכל כלי תשמישו ואח"כ
משיאין לו שנאמר די
מחסורו אשר יחסר לו
זו מטה ושולחן: לו זו
אשה וכה"א אעשה לו
עוד כנגדו ת"ר די מחסורו
אתה מצווה עליו לפרנסו
ואי אתה מצווה לעשרו
אשר יחסר לו אפילו סוס
לרכוב ועבד לרוץ לפניו.
משה בהלל הוקן שלקח
לעני בן טובים סוס לרכוב
עליו ועבד לרוץ לפניו
פעם אחת לא מצא עבד
לרוץ לפניו ורץ לפניו
ג' מילין. ת"ר אין לו
ואינו רוצה להתפרנס משל
אחרים נותנים לו לשם
הלואה וחוזרים ונותנים
לשם מתנה דברי ר"מ יש
לו ואינו רוצה להתפרנס
נותנים לו לשם מתנה
אין נותנים לו: ת"ר
העבט זה שאין לו ואינו
רוצה להתפרנס שנותנים
לו לשם הלואה וחוזרים
ונפרעים ממנו לאחר מיתה
דברי ר"י וחב"א יש
לו ואינו רוצה להתפרנס
אין נותנים לו כל עיקר
אלא מה אני מקיים
תעביטנו ביד ברה תורה
כלשון בני אדם: א"ר א
באושא התקינו המבזבז
וא"ל יבזבו יותר מחומש
הולמי מחיים שלא ירד
מנכסיו אבל לא"מ ל"ל בה
עין כ"פ נערה:

וחב"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס
אין נוקקין לו. הני חכמים
הס ר"ש דלעיל וא"מ והא לית ליה לרי'
שמעון דברה תורה כלשון בני אדם
במסכת ראש השנה (דף טז.) ועוד הא
דדרשין צפרק אלו מליחות (ב"מ דף
לא): הקם מקים השב משיב אפי' מלא
פעמים אטו כולוהו דלא כר"ש ואומר
ר"י דכל היכא דאיכא למדרש דרשין
ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני
אדם אלא הכא דלא מסמכר ליה
למדרש כרצון דקרא משמע דבאין לו
מייירי דכתיב די מחסורו: ו

דבתיב היא מוצאת. רבינו
חננאל גרים מוצת בלא
א"ל"ף לשון וינת אש ציון (איכה ד) :

באנשי גליל העליון ישלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בערשים גלגל עמו בערשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן

שבאו לינשא משיאין את היתומה ואחר כך משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה משל איש: ת"ר איתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר ידי מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושולחן לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו: תנו רבנן די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הוקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין: תנו רבנן מעשה

באנשי גליל העליון ישלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בערשים גלגל עמו בערשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן

הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי רבא דלא חויה ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל נענתין לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים הנותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא ילפתוח לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר ייש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזווח דעתו עליו ת"ר י' העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו לאחר מיתה דברי ר' יהודה וחב"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נוקקין לו ואלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא (א) יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזויה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה גורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיד אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכחנא בגויה דביתא ומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידיא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילכין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב היא מוצאת מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר מאי חזית חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי סיאנקי אמר זודאי קלילי ואורחא רחיקתא קם בבוזיה לפלגיה ממוניה היכי עבד הכי והאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבו יותר מחומש הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: רבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה ומצוי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד במלי

א) [מסכתא פ"ז],
ב) [מסכתא פאה פ"ז],
ג) שם, ד) [ברכות כה.
מענית כ:], ה) כ"מ לא:
ו) [קדושין ז: וש"מ,
ז) [ב"ב י"ג:], ח) [מענית כג:
ו] וס' איתא הנימיה,
ט) ברכות מג: סוטה י:
כ"מ נט., יג) [גי' הערוך
ויינקי פי' מטבע טובין,
ס) [ע"י צ"ק ו: ומש"כ
כ"ד על הגליון], ט) לעיל ג.
ערכין כה., ט) [ב"ב י:
ט) [נע"ע מוק' ב"מ לא:
ד"ה דבנה וע"י בתוס'
סוטה כד: ד"ה ור' יומנן
ומוס' מנחות ז: ד"ה מלי
באריכות],

תורה אור השלם

1. פי פתח תפתח את
ידך לו והעבט תעביטנו
יד מחסורו אשר יחסר
לו:
בדרם טו ח
2. ויאמר ה' אלדתי לא
טוב יהיות הדין לברוך
אעשה לו עזר כנגדו:
בראשית ב יח
3. עיני כל אליך ישברו
ואתה נותן לקם את
אכלם בעתו:
תהלים קמה טו
4. הוא מוצאת לאמר
שלקח אל חמיה לאמר
לאיש אשר אלה לו
אנכי הוה ותאמר הבר
נא למי החמת
והפתילים והפשה
הקאלה: בראשית לח כה

הגהות הב"ח

(א) ג' ב' צלמוה דדשא
וימא חד אמר:

מוסף רש"י

זה שאין לו. ממה
שתפרנסו ואינו רוצה
להתפרנס. משלן כחמשה,
ואמר רחמנא העבט
דך הלוואה (ב"מ לא).
זה שיש לו ואינו
רוצה להתפרנס. משלן
אלה מלך, שנתה חייב
לעבדו וליתעב ממנו
לחם מיתה (ט"ו). דשדי
ליה ארבעה זוזי
בצינורא דדשא. שטעני
אינו יודע ממנו טעלה הוא
יודע למי עמנה (ב"ב
א). דכתיב היא מוצאת.
ואילו כדילא לא אמרה אלו
הסימנים של יהודה הם ולו
אני הרה, אלא לאש אשר
אלה לו אנכי הרה, אם
יודע יודע ואלא לאו אשכח
ולא אלכין פניו (ברכות
מג.) אף על פי שהיו
מוילטין אותה לפרסיה לא
אמרה להם ליהודי נעעלמי
אלא שאלה לו למי שאלה לו
אנכי הרה ואם יודע הוא
מעלמו יודע (ב"מ טו.) ואם
לאו מיערק ולא תגלה היא
את הדבר (טוס' י: וכני"ז
בראשית לח כה). באושא
התקינו. כשהיה סנהדרין
באושא שנתה ושכנה שם
סנהדרין גדולה כדאמרינן
גרייה (ל"ג) גבי עשר

מסעות (ב"מ לה). המבזבז. לעניים. אל יבזבו יותר מחומש. שנכסיו, שלא יעקור לביתו (ע"ל ג). ושדי ליה לאחוריה. והעני טעלה ויודע ממנו טעלה ואינו יודע למי עמנה (ב"ב א).